

УДК 378

АТАМАНЧУК Юрій Миколайович,

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри освіти і управління навчальними
зкладами,
Класичний приватний університет
e-mail: Atamanchuk78@ukr.net

**ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЯКІСТЬ УПРАВЛІНСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ**

Статтю присвячено висвітленню проблем стану інформаційного забезпечення управлінської діяльності керівника, а також змісту стану інформатизації у закладі освіти.

Ключові слова: інформаційне забезпечення; якість; управлінська діяльність; керівник закладу освіти; інформатизація освіти; інформаційні ресурси.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства обумовлює необхідність подальшого більш широкого впровадження інформаційних технологій управління в освітню галузь, що в свою чергу обумовлює потребу в ширшому дослідженні розвитку інформаційних технологій в освіті та закладах освіти зокрема. Розвиток інформаційних та інформаційно – комунікаційних технологій (ІКТ) визначає рівень розвитку держави на даному етапі, а також розвиток як всієї системи освіти так і закладів освіти. Прогресне прискорення темпів інформатизації в закладах освіти є наслідком глобальної інформатизації всього українського суспільства. У багатьох країнах світу вільне володіння такими технологіями є складовою освіти. Впровадження в освітній процес ІКТ сприяє підвищенню її якості, а також удосконаленню організації діяльності закладу освіти та управління ним. Застосування інформаційних технологій у системі управління освітою є особливо необхідним, оскільки саме управлінські рішення спроможні змінити всю систему в цілому. Одним із методів який дієво вплине на удосконалення системи управління освітою є впровадження новітніх інформаційних систем.

Інформатизація закладу освіти потребує подальшої фундаментальної розробки на основі теорії управління соціальними системами наукових підходів, синтезу новітньої філософії і психології освіти з урахуванням особливостей функціонування освітнього закладу як відкритої, динамічної, соціально – педагогічної системи.

Аналіз останніх публікацій. Науковому осмисленню проблеми інформаційного забезпечення управління закладом освіти сприяють роботи з теорії соціального управління (В. Афанасьєв, А. Файоль, Е. Юдін та ін.), праці в галузі освітнього менеджменту (Ю. Атаманчук, В. Алфімов, В. Бондар, Б. Гершунський, С. Гончаренко, Р. Гуревич, І. Гришина, Л. Даниленко, Т. Десятков, Г. Дмитренко, М. Жалдак, Г. Єльников, Л. Калініна, О. Мармаза, В. Маслов, В. Пikelьна, О. Співаковський, Є. Хриков, В. Шпак та ін.).

Мета статті. Є розгляд впливу інформаційного забезпечення на якість управлінської діяльності керівника закладу освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значною мірою ефективність впровадження інформаційних технологій в закладах освіти залежить від наукового обґрунтування даного процесу. Узагальнені результати аналізу наукових праць та власний досвід щодо інформатизації у закладі освіти дають стверджувати, що інформаційні технології дієво впливають на підвищення ефективності у процесі розробки та прийняття управлінського рішення, що включає отримання необхідної інформації, розробка рішення, доведення даного рішення до виконавців, контроль за його виконанням.

Актуальність проблеми інформатизації управління закладом освіти полягає в створенні, впровадженні та розвитку відповідного освітнього середовища на основі інформаційних систем, мереж, ресурсів і технологій, а також у підготовці керівника освітнього закладу і інших фахівців до діяльності в умовах інформаційного суспільства, що сприятиме підвищенню якості та ефективності освітнього процесу.

Успіх у процесі інформатизації освітнього закладу залежить від управління цим процесом. Досягнення цілей у процесі інформатизації освітнього процесу здійснюється на основі застосування комплексу функціонально залежних педагогічних, інформаційних, методологічних, психофізіологічних і ергономічних засобів і методик які створені на базовій основі технічного і програмного забезпечення електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем та комп'ютерних мереж.

Поняття «управління» є багатогранним та універсальним і має міждисциплінарний характер. Управління належить до інтернаукових галузей знань. Його поява на стику комплексу наук – економіки, філософії, соціології, психології, педагогіки, кібернетики – та різнобічність поглядів науковців зумовлюють суттєві розбіжності в трактуванні основних категорій цієї науки. Так, за даними наукових досліджень В. Кукушкіна, у сучасній літературі зафіксовано понад 350 дефініцій поняття «управління» [1, с. 67].

Є. Хриков, аналізуючи різні підходи до управління, відзначив, що немає єдності в поглядах на сутність управління, «семантичний аналіз цих та інших визначень, використання процедури спеціалізації й узагальнення, показує, що їх головними компонентами є: суб'єкт – керуюча система, об'єкт – керована підсистема; засіб взаємозв'язку – вплив або взаємодія, основа функціонування, мета» [2, с. 32].

Дослідниця Г. Єльнікова трактує управління як особливий вид людської діяльності в умовах постійних змін внутрішнього та зовнішнього середовища, який забезпечує цілеспрямований вплив на керовану систему для збереження і впорядкування її в межах заданих параметрів на основі закономірностей її розвитку та дії механізмів самоуправління.

Л. Калініна трактує поняття управління як «... роботу з інформацією в процесі реалізації суб'єктом управління функцій з метою підтримки параметрів системи в стані упорядкованості і досягнення мети і задач».

В. Маслов пропонує наступне визначення: «Управління – це цілеспрямоване суб'єктно-об'єктна взаємодія по забезпеченню стійкого функціонування і розвитку конкретної системи на основі мети, задач, властивих їй закономірностей, принципів, змісту і форм функціонування, що стоять перед нею».

В. Безпалько в дослідженнях характеризує управління як механізм, що забезпечує взаємодію керуючого та керованого об'єктів, при якому перший відстежує функціонування другого щодо досягнення заздалегідь поставлених цілей [1, с. 69].

У процесі аналізу, ми прийшли до висновку, що при визначенні категорії «управління» можемо виділити три основні позиції. Перша позиція – це розуміння під керуванням процесу взаємодії елементів, суб'єктів, у результаті якого відбувається їх взаємообумовлена зміна. Друга позиція – це розгляд управління як певного виду діяльності, що характеризує цілеспрямоване виділення суб'єктів. Третя позиція – визначення управління як цілеспрямованого впливу суб'єкта управління на керований об'єкт, що призводить до зміни останнього.

Управління закладом освіти є різновидом соціального управління, але, необхідно враховувати її специфічні особливості. Адже, заклад освіти є складною системою з відповідною організаційною структурою управління. Дана структура підпорядковується одному керівнику. Саме від його знань, умінь і організаційних здібностей залежать результати праці всього колективу.

Для ефективного управління закладом освіти у сучасних умовах керівник має бути готовим до швидких змін, постійно підвищувати свою професійну компетентність, впроваджувати інноваційні освітні проекти, створювати сприятливі умови, а також підтримувати і заохочувати працівників які працюють в даному закладі до здійснення ними дослідно – експериментальної роботи.

Аналіз різних наукових джерел дозволив визначити, що основними характеристиками сучасних навчальних закладів, які враховуються у процесі менеджменту є: відкритість системи, що передбачає постійне врахування змін, які відбуваються у соціальному середовищі; швидка адаптація до нових підходів у суспільному розвитку та трансформація їх у новий зміст навчання, нові освітні та інформаційні технології, нові стратегії взаємодії між учасниками управлінського та навчально-виховного процесів, нові психологічні характеристики учасників такої взаємодії тощо; постійне навчання, результатом якого є стратегічне мислення і бачення майбутнього, сильна корпоративна культура, командний принцип роботи та вільний обмін інформацією; функціонування на засадах гуманістичного менеджменту [3, с. 8].

Стратегія розвитку інформатизації управління освітнім процесом у закладі освіти передбачає обов'язковість дотримання низки умов, пов'язаних з формуванням розвиненої ІКТ-орієнтованої інфраструктури інформатизації закладу освіти, створення єдиної системи автоматизованого оброблення інформації, забезпечення росту компонентів цифрового інформаційного середовища і формування інтегрованого комплексу електронних інформаційних ресурсів. Перед керівником закладу освіти в умовах інформатизації освіти стоять завдання вдосконалення методів, засобів навчання і способів організації практичної та пізнавальної діяльності студентів на основі використання засобів ІКТ; автоматизації інформаційно-методичного забезпечення [4, с. 99].

Основні напрями професійної діяльності керівника варто пов'язувати із здійсненням таких організатора інформації установи освіти:

– створення і вдосконалення методичних систем навчання, реалізованих на основі сучасних технологій інформаційної взаємодії, орієнтованих на розвиток особистості

студентів, на формування умінь самостійно здобувати нові знання, здійснювати інформаційну діяльність, освоювати нові інтелектуальні продукти;

- забезпечення педагогічно доцільного використання потенціалу розподіленого інформаційного ресурсу, що надається мережею Інтернет і організації навчальної інформаційної взаємодії на базі комп'ютерних мереж (локальних, глобальних);

- інформатизація управління на основі автоматизації процесів інформаційно-методичного забезпечення навчально-виховного процесу та організаційного управління навчальним закладом, діагностики стану інформатизації освітньої установи, планування впровадження і розвитку ІКТ (з урахуванням факторів фінансування, критеріїв успішності, соціальної значущості, технічного забезпечення);

- психолого-педагогічна діагностика рівня підготовки, просування у навчанні на базі комп'ютерних тестуючих, діагностуючих методик встановлення рівня інтелектуального потенціалу учня, контролю та оцінки їх знань.

Аналіз діяльності освітян усіх спеціальностей у галузі використання ІКТ у навчально-виховному процесі дозволяє зробити висновок про присутність усіх перерахованих вище напрямків у тій чи іншій мірі в їх діяльності [5, с. 40].

Відтак, пропонуємо за основу такі компоненти професійної діяльності керівника освітнього закладу в умовах застосування ІКТ в освітньому процесі.

1. Конструктивний компонент передбачає планування освітнього процесу з використанням ІКТ на основі таких умінь:

- визначити педагогічну доцільність використання ІКТ у навчальному процесі з урахуванням мети занять, змісту досліджуваного матеріалу, вікових особливостей учнів, їхніх знань та інтересів;

- враховувати можливості засобів ІКТ, можливостей сервісів Інтернет;

- вміти аналізувати можливості ІКТ з метою виявлення доцільності їх використання у навчальному процесі (під час викладу нових знань, закріплення, повторення, контролю, при підготовці до уроку);

- вміти вибрати раціональний метод застосування засобів інформації у навчальному процесі;

- виробляти планування уроку з використанням ІКТ;

- вміти використовувати засоби інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу;

- підбирати потрібну навчальну інформацію з метою планування уроку.

2. Гностичний компонент передбачає вміння, пов'язані з:

- вивченням і аналізом можливостей засобів ІКТ;

- оцінкою програмних засобів навчального призначення (експертна оцінка якості програмних засобів навчального призначення);

- вивченням і аналізом своєї діяльності та діяльності учнів при використанні засобів інформатизації освіти;

- активізацією пізнавальної діяльності учнів, стимулюванням їх до самоосвіти засобами Інтернет-технологій;

- забезпеченням підвищення ефективності занять з використанням засобів ІКТ для підготовки та проведення організаційних та освітніх заходів.

3. Проектувальний компонент передбачає вміння, пов'язані з розробкою педагогічних технологій на базі ІКТ.

4. Організаційний компонент передбачає систематичну навчальну роботу з використанням ІКТ на основі наступних умінь:

- вміти підготувати ІКТ до роботи;

- використовувати ІКТ на різних етапах освітнього процесу;

- здійснювати самостійну діяльність при роботі з ІКТ та Інтернет;

- організувати групову та індивідуальну роботу студентів з використанням ІКТ;

– створювати у студентів мотивацію до роботи з сучасними інформаційними технологіями;

– здійснювати підбір потрібної навчальної інформації за допомогою ІКТ [6; 7; 8].

Упровадження нових інформаційних технологій в управління освітнім процесом передувє велика підготовча робота, що вимагає володіння інформацією про сучасні комп'ютерні технології і вміння ефективно їх використовувати.

У галузі інформатизації навчальної та навчально-методичної діяльності: очікуваним результатом, насамперед, має стати підвищення якості та доступності освіти за рахунок формування нової освітньої платформи у вигляді створення єдиної системи навчального цифрового мультимедійного і інтерактивного контенту із забезпеченням віддаленого доступу до електронних освітніх ресурсів у рамках єдиного освітнього інформаційного простору, а також зміни технологій навчання.

У галузі інформатизації виховної діяльності очікуваним результатом насамперед, має стати підвищення життєвої позиції, духовності та культури, ініціативності, самостійності, толерантності, здатності до успішної соціалізації у суспільстві та активної адаптації на ринку праці, збереження і зміцнення здоров'я учнів (слухачів, студентів).

У галузі інформатизації адміністративної діяльності очікуваним результатом, насамперед, має стати створення ефективної системи управління освітнім закладом, підвищення відкритості та якості прийняття управлінських рішень, скорочення паперового документообігу і ручної праці при обробленні інформації, підвищення оперативності та надійності інформаційного обміну управлінською інформацією на основі впровадження принципово нових електронних сервісів (дистанційні питання-відповіді, побажання, обговорення рішень і проектів документів, опитування і голосування, офіційні звернення тощо); перехід від інтуїтивного до аналітичного управління.

У галузі інформатизації діяльності з документаційного забезпечення очікуваним результатом, насамперед, має стати підвищення ефективності та якості їх діяльності за рахунок звільнення від рутинної роботи з обробки інформації, підвищення продуктивності праці працівників, скорочення термінів і витрат на вирішення виробничих завдань, забезпечення надійності формування документів, підвищення оперативності доведення інформації до кожного структурного підрозділу і кожної посадової особи [4, с. 117–120].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сфера освіти, що володіє великою інертністю, відстає у своєму прагненні використовувати сучасні інформаційні інструменти від об'єктивної необхідності щодо їх застосування, що диктується як результатами науково-технічного прогресу, так і потребами суб'єктів інформатизації. Цьому сприяють об'єктивні труднощі, викликані економічними, технологічними, управлінськими, кадровими, нормативними та іншими причинами.

Отже, інформатизація управлінської діяльності освітнього закладу – це одночасно і продукт, і показник ефективності управління сучасним освітнім закладом. Інтенсивне використання інформаційних технологій в сучасному освітньому закладі є запорукою успіхів прийняття управлінських рішень на всіх напрямках його роботи: необхідною умовою збереження та підвищення рейтингу освітнього закладу, його інноваційного поступу, підвищення ефективності освітньої, наукової та адміністративної діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. Мартинець Л.А. Управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителя у загальноосвітньому навчальному закладі: монографія. Вінниця: Нілан – ЛТД, 2017. 408 с.
2. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом. Київ: Знання, 2006. 365 с.
3. Демчук В.С. Основи освітнього менеджменту. Київ: Ленвіт, 2007. 263 с.
4. Атаманчук Ю.М. Підготовка магістрів з управління навчальними закладами до інформатизації управлінської діяльності: теоретичні і методичні засади: монографія. Умань: Жовтий О.О., 2014. 333 с.
5. Данилова Г.С. Акмеологічна модель педагога в ХХІ столітті. *Рідна школа*, 2003, № 6, С. 6–9.
6. Єльнікова Г.В. Наукові основи управління школою. Харків: ХДПІ, 1991. 170 с.
7. Поважна Л.І., Цехмістрова Г.С. Організаційно-методичне забезпечення контролю якості навчання у вищому навчальному закладі освіти. Київ: Інтас, 2001. 94 с.
8. Фіцула М. М. Педагогіка. Київ: Академія, 2002. 528 с.

References

1. Martynets, L.A. (2017). Management of the educational environment of professional development of a teacher in a general educational institution: monograph Vinnitsa: Nealan LTD. 408 p. (in Ukr.).
2. Hrykov, E.M. (2006). Educational institution management. Kyiv: Knowledge. 365 p. (in Ukr.).
3. Demchuk, V.S. (2007). Fundamentals of Educational Management. Kyiv: Lenvit. 263 p. (in Ukr.).
4. Atamanchuk, Yu.N. (2014). Training of masters for management of educational institutions to information management: theoretical and methodological principles: monograph. Uman: Zhovtyy O. 333 p. (in Ukr.).
5. Danilova, G.S. (2003). Acmeological model of a teacher in the XXI century. *Native school*, 6, 6–9 (in Ukr.).
6. Elnikova, G.V. (1991). Scientific fundamentals of school management. Kharkiv: HSPI. 170 p. (in Ukr.).
7. Povazhnaya, L.I. & Tsekhmystrova G.S. (2001). Organizational and methodological provision of quality control training in higher educational institutions. Kyiv: Intas. 94 p. (in Ukr.).
8. Fitsala, M.M. (2002). Pedagogics. Kyiv: Academy. 528 p. (in Ukr.).

ATAMANCHUK Yurii,

Doctor in Pedagogy, Associate Professor,

Professor of Education and Educational Establishments Management Department,

Classical Private University

e-mail: Atamanchuk78@ukr.net

**INFLUENCE OF INFORMATION TECHNOLOGIES ON THE QUALITY OF
MANAGEMENT ACTIVITIES OF A HEAD OF AN EDUCATIONAL ESTABLISHMENT**

***Abstract.** The current stage of society's development necessitates the further wider introduction of information technology management in the educational sector, which in turn causes the need for a broader study of the development of information technology in education and educational institutions in particular. The development of information and information and communication technologies determines the level of development of the state at this stage, as well as the development of both the whole system of education and educational institutions. The rapid acceleration of the rate of informatization in educational institutions is a consequence of global informatization of all Ukrainian society.*

Implementation into the educational process of information and communication technologies contributes to improving its quality, as well as improving the organization of the activity of the institution of education and its management. Application of information technologies in the system of education management is especially necessary, because the only management decisions that can change the entire system. One of the methods that will effectively influence the improvement of the education management system is the introduction of the latest information systems.

Informatization of the educational institution requires further fundamental development on the basis of the theory of management of social systems of scientific approaches, synthesis of modern philosophy and psychology of education, taking into account the peculiarities of the functioning of an educational institution as an open, dynamic, social and pedagogical system.

The purpose of the article is to consider the impact of information provision on the quality of managerial activity of the head of the educational institution.

The urgency of the problem of informatization of the management of the educational institution is the creation, implementation and development of the relevant educational environment on the basis of information systems, networks, resources and technologies, as well as in the preparation of the head of the educational institution and other specialists for activities in the information society, which will contribute to improving the quality and the efficiency of educational process.

The success in the process of informatization of an educational institution depends on the management of this process. Achievement of goals in the process of informatization of educational process is carried out on the basis of the application of a complex of functionally dependent pedagogical, informational, methodological, psychophysiological and ergonomic means and techniques created on the basis of the technical and software of electronic computing machines (computers), automated systems and computer networks.

In the process of analysis, we came to the conclusion that in determining the category of "management" we can distinguish three main positions. The first position is an understanding as the process of interaction between elements, entities, resulting in their interdependent change. The second position is the consideration of management as a kind of activity, which characterizes the purposeful allocation of subjects. The third position - the definition of management as a targeted influence of the subject of control on the controlled object, which leads to a change of the latter one.

Management of the educational institution is a type of social management, but it is necessary to understand its specific features. After all, the educational institution is a complex system with an appropriate organizational structure of management. This structure is the subject to one supervisor. It is from his knowledge, skills and organizational skills that depend on the results of the work of the whole team.

In order to effectively manage the educational institution in modern conditions, the manager must be prepared for rapid changes, constantly increase his professional competence, implement innovative educational

projects, create favorable conditions, and support and encourage employees working in this institution to carry out experimental and rescavabi work.

The sphere of education, which has great inertia, lags behind in its desire to use modern information tools from the objective necessity of their application, which is dictated both by the results of scientific and technological progress, and by the needs of the subjects of informatization. This is facilitated by objective difficulties caused by economic, technological, managerial, personnel, normative and other reasons.

Thus, informatization of the management activity of an educational institution is simultaneously both a product and an indicator of the efficiency of management of a modern educational institution. The intensive use of information technologies in a modern educational institution is the key to successful management decision making in all areas of its work: a prerequisite for maintaining and improving the rating of an educational institution, its innovative progress, and increasing of the efficiency of educational, scientific and administrative activities.

Key words: *information provision; quality; managerial activity; head of educational institution; informatization of education; information resources.*

*Одержано редакцією 02.12.2017
Прийнято до публікації 06.12.2017*